

Mircea Popa

Cuibul privighetorilor. Clujul literar după Marea Unire

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2017

Cuprins

Clujul literar și universitar după Marea Unire	5
„GÂNDIREA” - revista emblemă a Clujului.....	23
Clujul lui Cezar Petrescu	42
Gib I. Mihăescu – gazetar și cronicar de teatru după Marea Unire la Cluj.....	92
Adrian Maniu și perioada sa clujeană.....	117
Eseul filosofic la Lucian Blaga sau începuturile publicisticii clujene	141
Începuturile clujene ale ziaristicii lui Lucian Blaga. O ipoteză.....	167
Rubrica „Literatură, știință, artă”	170

© Mircea Popa, 2017

Editură acreditată CNCS (B)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cuibul privighetorilor : Clujul literar după Marea Unire / Mircea

Popa. - Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2017

ISBN 978-606-17-1089-8

I. Popa, Mircea

821.135.1

Clujul literar și universitar după Marea Unire

Marea Unire, eveniment epocal cu semnificații multiple, țel suprem și ideal al națiunii române, care a avut loc la 1 Decembrie 1918, a pus o amprentă inconfundabilă și definitivă asupra întregii vieți din Ardealul istoric. Țara își redobânda statura pierdută de-a lungul timpului, se întregea în granițele locuite de toți cei care vorbeau și gândeau românește, își definitiva arhitectura sa de patrie unitară pentru toate provinciile românești, de la nord, de la răsărit și de la apus, respectiv din Bucovina până în Basarabia și Transilvania, adunând toate aceste țări și pământuri într-o singură constelație: România Mare. Acest lucru a făcut ca toate energiile românești, până atunci încătușate și ținute sub obroc, să explodeze într-o constelație miraculoasă și trainică, căutând să-și găsească de acum propriul drum în confreria de state europene, multe țări vecine, dobândindu-și, odată cu românii, statutul de țări libere și independente, precum Cehia și Slovacia, Serbia și Croația, Muntenegru și Herțegovina, foste cu toate sub stăpânirea imperiului austro-ungar. Pentru întâia dată românii din Cernăuți, din Chișinău sau din Dobrogea puteau să se regăsească sub aceeași administrație, sub aceleași legi și idealuri, animați de sentimentul general al construcției noilor așezăminte.

Pentru refacerea unității naționale, România a beneficiat și de o conjunctură favorabilă care s-a ivit în 1918, când trupele Triplei Alianțe au fost înfrânte pe toate fronturile, iar victoriile armatei române în confruntarea cu armata germană a făcut posibilă alungarea acesteia peste

Carpați și urmărirea ei de către forțele Regatului Român atotbiruitoare. Încet-încet, trupele române au dezrobii orașele și satele Transilvaniei, unde se formaseră deja numeroase gărzii naționale de rezistență și de preluare a puterii. La Cluj, oficialitățile maghiare au mai păstrat cca 2000 de ofițeri și soldați, pentru a apăra această citadelă a continuității regimului trecut, susținute și prin pătrunderea unor detașamente ale republicii roșii în zona Mărișelului, unde gărzile căpitanului Urmanczy s-au dedat la măceluri înfiorătoare, la fel ca la Beiuș unde le-au căzut victime nevinovate fruntașii politici români, Bolcaș și Ciordaș. În mersul lor victorios spre apus, trupele românești au intrat în Cluj la revărsatul zorilor în data de 11 decembrie 1918, fiind întâmpinate cu bucurie de toată populația românească a orașului. A doua zi, intelectualitatea românească de aici a scos de sub tipar numărul ocazional „Clujul”, „organul Consiliului Național Român din Cluj și din comuna Cojocna”, adresându-se militarilor români cu bineventura *Bine ați venit!*, prin care s-a salutat intrarea triumfală a armatei române în capitala Ardealului, iar comandantul acesteia declara cu mândrie: „Am pășit peste Carpați pentru patria românilor și gloria lor.” Pe prima pagină a acestei publicații, poetul Emil Isac, cunoscut și pentru omagiul adus provinciei sale natale în volumul *Ardealule, Ardealule bătrân* (Arad, 1916), semna poezia *Clujul*, în care își exprima sentimentele sale de reală bucurie pentru intrarea orașului într-o nouă zodie a destinului său istoric. În versuri lungi, ca niște flamuri fluturânde, poetul recapitula momentele hotărâtoare ale luptei pentru dezrobire. E cazul să cităm câteva:

„Știați că orașul acesta bătrân și frumos a fost pușcăria noastră?!

Clujul, Clujul se trezește căci sufletul lui Iancu a venit,
Fraților, veniți, căci v-am chemat să veniți acasă,
Doar este al vostru, căci a fost al nostru și va fi al nostru
Clujul!

Și mare și bogat și curat va fi *cuibul privighetorilor*.
Binecuvîntat va fi aci pruncul și durerea nu va avea locaș...
A fost un blestem pentru noi și este întruchiparea unui vis.
Și în codrii Ardealului trece luminoasa veste: în Cluj se
adăpostește sufletul lui Iancu.”

Așa cum a profețit Emil Isac, Clujul a și devenit în curând „cuibul privighetorilor”, adică orașul poezilor, prozatorilor, artiștilor, oamenilor de presă, universitarilor, oamenilor de știință, „cântând” fiecare pe limba lui partitura proprie a ascensiunii pe calea împlinirilor profesionale, spre binele locuitorilor și faima orașului de pe Someș. Conștienți de misiunea lor, acești tineri sau mai vârstnici profesioniști ai scrisului și ai muncii în folosul comun au năzuit ca această nouă și frumoasă citadelă să se înscrie în cartea de aur a neamului, imediat după Iași și București, ca al treilea oraș universitar al țării, ca o citadelă a construcției creatoare și a scrisului valoros, impunând în circuitul valorilor naționale și europene nume de mare rezonanță. Între acestea se numără și numele a patru scriitori care au contribuit în mod substanțial la ridicarea prestigiului cărțurăresc al orașului, prin faptul că în anii de început ai acestui efort remarcabil, în anii 1920-1924, au stat pe meterezele cetății de pe Someș scrutând cu privirea lor iscoditoare zărilor rezervate doar zborului „păsării albastre” lovinesciene. Numele lor echivalează cu acela al gloriei literaturii române: Lucian Blaga, Cezar Petrescu, Gib Mihăescu, Adrian Maniu, asupra activității cărora vom aduce câteva precizări binevenite.

Dar, înainte de vă propune urmărirea acestui demers, să stăruim încă o clipă asupra circumstanțelor în care s-a petrecut el.

Sub această zodie constructivă s-a așezat în mod firesc și Clujul, oraș care și-a dobândit acum rolul de capitală a noii provincii, dobândindu-și o ascendență recunoscută și prin faptul că aici a funcționat Consiliul Dirigent, prima formă provizorie de administrație a teritoriul eliberat. Desigur,

orașul se afla teoretic în concurență cu Sibiu, cu Alba Iulia, cu Brașovul sau chiar cu Timișoara, și ele orașe de prim rang în noua configurație europeană, dar așezarea geo-strategică a orașului, dezvoltarea la care ajunsese în ultimele decenii, faptul că dispunea de o universitate, de centre medicale puternice și de o infrastructură promițătoare a hotărât destinul cu totul aparte al acestei cetăți, menite de a sta în fruntea înnoirilor și a noului drum spre dobândirea conștiinței de sine. A fost evenimentul care a constituit punctul de plecare pentru crearea noilor instituții hotărâtoare care vor marca dezvoltarea orașului, precum înființarea noii universități românești, fondarea Teatrului și a Operei Românești, ca instituții absolut necesare pentru pășirea într-un nou veac al luminii. Înființarea lor a fost gândită cu multă vreme înainte de către cercurile politice românești, dar punerea lor în practică a trebuit să aștepte acele împrejurări favorabile create prin acțiunile Consiliului Dirigent (dizolvat abia la 10 aprilie 1920), iar mai apoi aprobate cu semnătura de ministru al Artelor și Cultelor de poetul Octavian Goga, ajuns la această demnitate după ce ani de-a rândul a militat politic și literar pentru realizarea unirii tuturor românilor, ca redactor al „Luceafărului”, apoi, din 1914, implicat, alături de Vasile Lucaciu, în campania dusă în România pentru eliberarea fraților ardeleni. Noua organizare a orașului a creat premisele necesare pentru întemeierea tuturor acelor instituții, prin care citadela clujeană să poată accede în rândul celor mai luminate și prospere orașe europene, conferindu-i un statut prioritar în domeniul învățământului universitar și al forurilor culturale și academice. Astfel, încă din 1919, aici a început să funcționeze Muzeul Limbii Române, centru al filologiei și lingvisticii românești, for academic destinat elaborării *Dicționarului limbii române*, urmat la scurt timp de Institutul de Istorie Națională, de Institutul de Studii Clasice, de Institutul de Botanică și Zoologie, de cel de Speologie, unicat în lume la

acea dată, de Grădina Botanică, Facultatea de Medicină, cea de Studii Agronomice, Academia de Înalte Studii Comerciale, Institutul de Psihologie, Academia de Agricultură, Școala de Arte Frumoase, Academia de Muzică și Artă Dramatică (numită la început Conservator), Conservatorul de Muzică, Școala Comercială superioară etc. Timp de doi-trei ani, fața orașului s-a schimbat radical, el devenind gazda unei noi episcopii ortodoxe, întemeiată de un destoinic organizator, Nicolae Ivan, cel care a fost și ctitorul impozantei clădiri a Catedralei Ortodoxe din piața Teatrului și organizatorul învățământului teologic ortodox clujean, învățământ desăvârșit apoi de continuatorul său, episcopul Nicolae Colan. Evident că, prin munca lor neobosită, fostul oraș de credință protestantă și calvină, Clujul a devenit un centru de seamă al ortodoxiei, contribuind la românizarea accelerată a orașului, prin edificarea de biserici și muncă pastorală devotată. Acest lucru nu înseamnă că n-a rămas teren liber și pentru activitatea celorlalte culte, așa cum se poate vedea din performanțele obținute de Institutul Teologic Unitarian, de cel protestant sau de Academia Teologică Română Unită. Sub toate raporturile, Clujul se deschide celor mai noi și mai înnoitoare mijloace de promovare a industriei, economiei, artelor, literaturii. În felul acesta, Clujul adună mereu oameni noi, oameni remarcabili din punctul de vedere al profesiei lor. Muzeul Limbii Române, cea dintâi instituție academică înființată de Sextil Pușcariu în 1919, adună în jurul său un nucleu de mari personalități: Vasile Bogrea, Nicolae Drăganu, G. Giuglea, G. Bogdan-Duică, C. Lăcea, Petre Grimm, N. Bănescu, Gustav Kish, Gai Domenico Serra, Th. Capidan, Sever Pop, Emil Petrovici, Ștefan Pașca, Alexe Procopovici, Th. Naum, Yves Augier, Iosif Popovici, N. Georgescu-Tistu, Ion Pătruș, D. Macrea. Istoria literară va fi reprezentată de G. Bogdan-Duică, D. Popovici, Ion Breazu, Ion Chinezu, Liviu Rusu, Iosif Pervain, Olimpiu Boitoș. La Arheologie și studii clasice

va funcționa D. M. Teodorescu, C. Mateescu, C. Daicoviciu, N. Lascu; la Psihologie și sociologie, Fl. Ștefănescu-Goangă, C. Sudețeanu, Virgil Bărbat, N. Ghiulea, Onisifor Ghibu, Marin Ștefănescu, Nicolae Mărgineanu; la Conservatorul de Muzică, condus cu pricepere de compozitorul Gh. Dima, își vor aduce contribuția câțiva dascăli remarcabili, între care și Tiberiu Brediceanu; la cel de Arte Plastice vom întâlni numele lui Aurel Ciupe; la Muzeul Etnografic își vor desfășura activitatea G. Vâlsan și Romul Vuia; la Arhiva de Folclor, Ion Mușlea. Grupul istoricilor are în frunte pe Vasile Pârvan, apoi pe Al. Lapedatu și Ion Lupaș, pe Silviu Dragomir, Emil Panaitescu, C-tin Mateescu, C. D. Teodorescu, Ion Moga, David Prodan, Ioachim Crăciun, Ștefan Meteș, cel din urmă fiind și organizatorul arhivelor clujene. În domeniul istoriei artelor activează cu real succes G. Oprescu, urmat de Coriolan Petranu și Virgil Vătășanu; la Filosofie va aduce un spor de europenism activitatea lui D. D. Roșca și Lucian Blaga. Foarte numeros este grupul medicilor și cercetătorilor din domeniu, între care se impune Iuliu Hațieganu, Al. Iacobovici, Iuliu Moldovan, Victor Papilian, Valeriu I. Bologa, Leon Daniello, Ioan Goia etc. În domeniul științelor naturii se va afirma Al. Borza care a organizat admirabil activitatea Grădinii Botanice din Cluj, la Matematică și alte științe vor excela Petre G. Sergescu, D. Pompei, D. Călugăreanu, Augustin Maior, Tiberiu Moraru etc., încât universitatea clujeană va dobândi în scurt timp un prestigiu considerabil. E destul să amintim inițiativele din domeniul psihotehnicii implementate aici de Fl. Ștefănescu Goangă, cercetările din domeniul telefoniei aparținând lui Augustin Maior, sau cele privind disciplinele bibliografice acreditate de N. Georgescu-Tistu, Ion Breazu și Ion Mușlea, realizatori ai Bibliografiei „Dacoromaniei”. Inițiativele locale se vor conjuga cu cele venite din arii de cultură consacrate, cu identificarea unor noi domenii de lucru de reală modernitate și noutate. Acest lucru va dobândi noi valențe prin invitația

pe care instituțiile clujene au adresat-o unor profesori și savanți străini de a veni la Cluj pentru a ridica cu prestigii lor calitatea învățământului clujean. Astfel, Clujul se poate mândri în acești ani cu prezența profesorului Jules Guiart, a profesorului Focillon, mare iubitor al artei mănăstirilor noastre, a generalului Berthelot, al cărui nume a fost dat unui sătuc din zona Hunedoarei, a istoricului englez Scotus Viator de mai multe ori oaspete al Clujului. Savantul Emil Racoviță, care a pus bazele celui dintâi institut de cercetări speologice din lume, a intensificat colaborarea cu membrii Institutului Francez din București și a dat un nou avânt cercetărilor geologice, etnografice și antropologice privind Munții Apuseni. La Cluj va activa cu real folos profesorul Yves Auger, urmat de Henri Jacquier, care vor găsi în România a doua lor patrie, la fel ca lectorii italieni Mario Ruffini, Umberto Cianciolo Rosa del Conte. Noul stadiu științific atins de Cluj se va resimți pe plan științific prin mulțimea de cărți publicate de către profesorii ei, prin numeroasele reviste specializate, unele cu caracter de noutate, care s-au afirmat ca veritabile câmpuri de dezbateră și progres, unele dintre ele beneficiind de un ecou internațional fără precedent. Pe lângă instituțiile de ordin științific, clinicile, bibliotecile, asociațiile științifice și cultural-artistice, orașul a trăit și o explozie de ordin urbanistic și demografic, de inițiative economice, industriale, bancare, comerciale, traduse în ridicarea unor noi edificii publice sau de ordin ambiental. Acum s-a construit frumoasa clădire a Colegiului Academic (Casa Universitarilor), clădirea Academiei Teologice Greco-Catolice (azi Academia de Muzică), Muzeul Grădinii Botanice, Clădirea Agronomiei, Clinica Medicală II, Liceul de fete „Principesa Ileana” (azi Liceul „Mihai Eminescu”), Palatul Uzinei Electrice, Policlinica de pe strada Constanța, Fabrica „Dermata”, Banca „Albina” (azi Casa Armatei). Vechile cartiere ale orașului s-au îmbogățit cu altele noi, mai ales în zona Cipariu și Grigorescu, unde municipalitatea a alocat noi loturi pentru construcția de

vile unor cetățeni meritorii, în primul rând universitari. S-au modernizat căile de acces, străzile, parcurile, malurile Someșului, s-a introdus gazul metan, s-a extins canalizarea spre periferie. În locul unor statui anacronice, precum statuia honvedului maghiar din fața grupului statuar Matei Corvin, s-a așezat Statuia Lupoaiței, dăruită în 1922 de statul italian; căderea Redutei, de tristă memorie pentru români, întrucât acolo s-a judecat procesul memorandiștilor, și-a schimbat destinația devenind Muzeu Etnografic; centrul cultural al orașului sau Cartierul ei Latin, marcat de strada Kogălniceanu, Universitatea și clădirile din Piața Unirii, a suferit și el o nouă configurație, apăsător modernă și culturală, prin punerea în valoare a Bibliotecii Cartea Românească, a cafenelei fostului restaurant New York, respectiv Continental, centru de întâlnire al scriitorilor și al redacției „Gândirii”, și a altor restaurante, cafenele și localuri din jurul Bisericii Sf. Mihail, între care Obeliscul Carolina și Statuia Sf. Născătoare, dar și zona în care se afla celebra statuie a lui Sf. Gheorghe, toate acestea conferind un farmec turistic indelebil orașului. Așezarea acestuia sub Dealul Feleacului, având în imediata vecinătate o Cetățuie naturală bine marcată, un parc central cu un lac simpatic care iarna era folosit ca patinoar, având în apropiere și cursul sinuos al Someșului, pe lângă care s-a creat, grație eforturilor lui Iuliu Hațieganu (vizitat la Cluj de celebrul aviator american Ch. Lindenberg) un Parc Sportiv impozant, a dat orașului culoare și personalitate. Datorită unei politici administrative inteligente, primăria a oferit locuri de casă pentru profesorii universitari în zona de vest a orașului, vilăsoarele cochete și cu arhitectură îndrăzneță n-au rămas cantonate numai în zona Cipariu și Andrei Mureșeanu, ci s-au extins și în partea de vest, în cartierul numit Grigorescu, adăugând un aer de modernitate și civilizație urbanistică atractivă, extinderea orașului în teritoriu luând proporții greu de imaginat înainte. Dintr-un oraș de provincie oarecare, Clujul a devenit o „cetate

culturală” de talie europeană, în care acceptă să se înregimenteze cu plăcere oameni de știință, savanți recunoscuți și profesori emeriți, cercetători de primă clasă în domeniile lor, care găsesc oportun să se alăture efortului românesc de a lichida discrepanțele din sistemul de învățământ național în raport cu cel din marile capitale ale lumii. Principalul ajutor în acest domeniu ne-a venit din partea Franței care a înființat la București un Institut Francez de elită și a adus în țară un număr impresionant de lectori de limba franceză, care au activat în marile licee și principalele universități. În urma semnării convenției Angelescu-Poincaré, încă din toamna anului 1919 au sosit în România un număr de 15 profesori de limba franceză și s-au pus bazele unei colaborări fructuoase în plan universitar. Printre cei care au venit să întărească învățământul superior clujean, s-au numărat profesorii René Jeannel și Pierre Alfred Chappuis colaboratori de nădejde ai lui Emil Racoviță, cărora li se adaugă literatul Yves Auger, urmat mai apoi de Henri Jacquier, de geograful Emmanuel de Martonne sau de lectorii italieni, cei mai mulți lăsând urme durabile în specialitățile lor, prin înființarea unor asociații de prietenie și conferințe memorabile, traduceri reciproce, investigații științifice etc.

Drumul spre noua configurație a orașului a revenit în mare măsură noii administrații care s-a remarcat prin eforturile sale de a crea un larg cadru democratic pentru discuții, propuneri, inițiative și hotărâri în toate domeniile care priveau viața de fiecare zi a oamenilor și care pot fi urmărite în revista administrativă redactată de primărie, dar și în documentele elaborate. Astfel, anii 1921 și 1922 au făcut din Cluj orașul congreselor, deschis unor reuniuni dintre cele mai diverse, pentru a hotărî asupra organizării și activității viitoare. Cele mai multe și mai interesante congrese care s-au succedat cu o regularitate impresionantă în acești ani de căutări și măsuri organizatorice au adunat la Cluj mai toate categoriile profesionale de salariați, din domenii extrem de

diferite, cum ar fi cel educativ, medical, silvic, funcționăresc, financiar etc. Vorbim astfel de congresele învățătorilor și profesorilor secundari, al primarilor, al medicilor, al artiștilor, al silviculturilor, al ziaristilor, al oamenilor bisericii etc. Au sporit în mod considerabil organele de presă, librăriile, bibliotecile, editurile, s-a perfecționat, prin intermediul Astrei, modul în care cultura era sortită a pătrunde în popor. La Cluj s-a născut ideea „Extensiunii universitare” și zeci de profesori și intelectuali luminați au luat calea orașelor învecinate, unde țineau conferințe pe teme foarte diverse, în timp ce activitatea Astrei a căpătat o nouă turnură și o legătură durabilă dintre oraș și sat, în această muncă fiind implicați o seamă de universitari de cea mai aleasă extracție. La rândul său, Iuliu Hațieganu a inițiat și coordonat mișcarea „Șoimilor Carpaților”, antrenând în jurul nucleului de la Cluj o serie de echipe sătești care mai de care mai active. Tot el a mobilizat tineretul pentru mișcarea în aer liber, punând la dispoziția studenților și elevilor Parcul de pe malul drept al Someșului și făcând din acesta un loc de atracție de prim rang. La rândul său, Iuliu Moldovan a dat o nouă înfățișare și direcționare activității Astrei, avându-l alături pe Ion Breazu, cel care a preconizat atragerea și organizarea muncitorilor industriali. Presa politică și culturală a orașului a putut merge înainte sub auspiciile unui Sindicat al presei, condus de părintele Ion Agârbiceanu, care, prin festivalurile și șezătorile organizate a putut aduna banii necesari pentru inaugurarea unei Case a presei, care a făcut munca de informare a publicului mult mai eficientă. Scriind despre orașele de viitor ale țării, ziarul „Voința” din 1921 întrezărea forțele latente care aveau să-și spună cuvântul în viitor: „După București vine desigur Clujul care își dispută locul principal în rândul orașelor mai importante din cuprinsul României Mari, fiind menit să devină a doua capitală a țării, atât ca centru administrativ al provinciilor dezvoltate de sub unguri, cât mai ales ca centru economic, social și cultural, care pe viitor va

ajunge chiar la importanța Bucureștilor.” (*Orașe de viitor*, în „Voința”, I, 1921, nr. 39, p. 1). În vederea acestui scop, „Voința” preconizează pe viitor și înființarea unui birou al presei, „ceea ce guvernul a neglijat să facă pentru Ardeal”, cum se arată acolo. Propunerea dată publicității e susținută și cu o argumentare pe măsură, deoarece: „Tristețe evenimentele petrecute în ultimul timp au dovedit încă o dată necesitatea unui birou al presei, care să informeze ziarurile pe cale oficială atunci când știri nesigure și obținute pe alte căi nu pot fi decât dăunătoare opiniei publice. Am arătat din timp nevoia organizării acestui birou care a existat cândva și care nu mai dă demult nici un semn de viață” („Voința”, I, 1920, nr. 91, p. 1). În ciuda lipsurilor de care vorbim, presa românească clujeană a fost mereu la datorie și putem spune că pleiada de gazetari care a activat în acest timp la Cluj reprezintă un model de urmat și pentru alte orașe ale țării. Ziarul „Înfrățirea” din 1921 ne confirmă aserțiunea: „Presa românească din Cluj a ținut cu bărbăție piept avalanșei de injurii venită de peste granița nord-vest și, împrăștiată în diferite părți ale Ardealului, cu abilitate și deschis, ea a ajutat cu toată sinceritatea și cu tot avântul pe ceilalți factori sociali meniți să determine noi forme de viață în Ardeal. Ea a demască rând pe rând tot ceea ce, sub o aparență prietenoasă, tindea la subminarea organismului noului stat” („Înfrățirea”, II, 1922, nr. 578 (2 aug.), p. 2).

Rolul avut de presă în dezvoltarea orașului a fost unul esențial. Așa, de pildă, ziaristul Emil Boșca-Mălin a inițiat în paginile cotidianului „Națiunea română” un ciclul de reportaje privind starea materială și dotările cartierelor celor mai importante ale orașului. Reportajele sale au fost mult apreciate de publicul cititor și au avut în vedere și propuneri concrete de îmbunătățire a nivelului de confort și civilizație al orașenilor. Rând pe rând ne sunt prezentate imagini din cartierul Iris (ținutul Hoștezenilor), cartierul Bulgari cu colonia țigănească, Someșeni Noi, numit „cartierul

sinucigașilor”, cartierul Nagy Gabor din zona Alverna, cartierul Fluturi de sub Borhanci, cartierul Silaghi, situat între străzile Pata și Andrei Mureșanu, cartierul Andrei Mureșanu, cel care a făcut saltul „de la baracă la vilă”, Hajungar de pe calea Feleacului (cu Observatorul Astronomic), colonia Peteanu, cartierul Făgețel, cartierul Sinuța, mai numit și „cartierul cuțitarilor”, cartierul Mănăstur care începe la mănăstirea Calvaria, cartierul Între Ape și Donat și ultimul, cartierul Grigorescu. Sunt de remarcat propunerile locuitorilor care vizau construcția de școli, biserici, canalizare, apeduct, pavaj, grădinițe de copii etc. Păcat că edili orașului care s-au perindat la conducerea lui după cel de al Doilea Război Mondial n-au păstrat numirile de Fluturi sau Făgețel cartierelor amintite, numiri atât de sugestive și de pline de rezonanțe locale.

Cred că nu e lipsit de interes să amintim că, sub îndrumarea stăruitoare a conducătorilor Astrei, la Cluj s-a înființat încă înainte de Primul Război Mondial Fundațiunea Petran care a organizat ajutorarea studenților săraci prin înființarea unui cămin gratuit, iar în timpul războiului a funcționat ca serviciu de ambulanță pentru intervențiile medicale urgente. Prin oamenii ei specializați, Clujul românesc a beneficiat de ajutorul băncii „Economul” și de serviciile bisericii Bob, ridicată *intra muros* prin efortul Episcopiei Greco-Catolice a Blajului. După război, la Cluj a activat și Asociația „Cultura Poporului” care, în colaborare cu asociația „Cele trei Crișuri” a colonelului Bacaloglu, a vegheat la introducerea unui larg program cultural ce a fost implementat prin contribuția Astrei. Astfel, în 1926, a avut loc la Universitatea din Cluj ședința plenară a secțiilor literare și științifice ale Astrei, luându-se în discuție propunerea de transferare a sediului central la Cluj sau orientarea Secției social-economice a Astrei spre cunoașterea prin anchete a realităților de la sate. La rândul ei, Secția medicală și biopolitică a Astrei a dat la iveală o publicație proprie

intitulată „Buletinul eugenic și biopolitic”, iar cea culturală a propus scoaterea unei Enciclopedii a României. În 1928, o altă hotărâre a Astrei a privit deschiderea unui oficiu de desfacere a publicațiilor astriste și înființarea la Cluj a unui Secretariat al Secțiunilor condus de Ion Agârbiceanu care să se preocupe de intensificarea muncii la țară prin sporirea numărului de conferințe. Tot din partea oratorului Arhanghelilor a venit și propunerea de înființare la Cluj a unui studio de radio, propunere care, din păcate, s-a finalizat abia mult mai târziu. S-a realizat în schimb o mai bună eficientizare a colaborării cu satul, prin inaugurarea ciclului de conferințe „Aspecte din viața satului ardelean”, în cadrul căruia s-au mărit substanțial prezența unor specialiști recunoscuți, precum N. Buta, Valeriu Pușcariu, Sever Pop, A. Gociman, N. Mărgineanu, Ion Mușlea, Ion Clopoțel etc., care au dat un nou reviriment contactului cu satul, dezvoltat mai apoi în cadrul mișcării „Șoimii Carpaților”, prin numeroase acțiuni conduse direct de Iuliu Hațieganu.

Tot în acești ani, a luat ființă la Cluj Universitatea populară care a încercat atragerea sub auspiciile ei a muncitorilor industriali, categorie către care s-a îndreptat și interesul lui Ion Breazu și a secției conduse de el. Este de amintit astfel organizarea la Teatrul din Cluj a unui mare spectacol țărănesc, iar Șoimii Carpaților au fost prezenți la numeroase acțiuni și serbări populare la Sânmpaul, Gârbău, Sânmihaiul Almașului, Huedin și în alte localități, unde conferințele despre Eminescu, Avram Iancu, Horia, Cloșca și Crișan s-au bucurat de o largă audiență și de serbări cu cântece, jocuri și piese de teatru.

Nu vrem să trecem prea ușor peste o altă realizare de seamă a Astrei interbelice și anume scoaterea din mai 1933 până în aprilie 1944 a revistei „Gând românesc”, pusă de redactorul ei Ion Chinezu sub auspiciile Astrei. Scopul revistei a fost acela de a reliefa scopul și importanța Transilvaniei în fenomenul larg de constituire și consolidare a culturii